

5. Почепцов О. Г. Языковая ментальность: способ представления мира / О. Г. Почепцов // Вопросы языкознания. – 1999. – № 6. – С. 110–122.

Анотація

Гороф'янюк І. В. Назви етапів онтогенезу сільськогосподарських культур у центральноподільських говірках.

Стаття висвітлює особливості складу лексики на позначення етапів росту й досягання сільськогосподарських культур, зокрема хлібних злаків, у центральноподільських говірках. Спостережено, по-перше, значну деталізацію семантичного простору, по-друге, репертуар номінації аналізованої групи відзначений варіативністю на семантичному та формальному рівнях.

Ключові слова: номінація, флорономен, онтогенез, подільський говір.

Аннотация

Горофьянюк И. В. Названия этапов онтогенеза сельскохозяйственных культур в центральноподольских говорах.

Статья освещает особенности состава лексики для номинации этапов роста и созревания сельскохозяйственных культур, в частности хлебных злаков, в центральноподольских говорах. Прослеживается значительная детализация семантического пространства. Репертуар номинаций анализируемой группы характеризуется вариативностью на семантическом и формальном уровнях.

Ключевые слова: номинация, флоронимен, онтогенез, подольский говор.

Summary

Horof'yanyuk I. V. What are the stages of ontogeny crops in dialects of The Central Podillia.

The article deals with the peculiarities of the composition of the vocabulary for the nomination stages of growth and ripening of crops, in particular cereals, in dialects of The Central Podillia. It was noticed, that, first, a significant detail of the semantic space, and secondly, the composition of the analyzed vocabulary characterizes by variability on semantic and formal levels.

Key words: nomination, floronomen, ontogeny, dialects of Podillia.

УДК 82.09 (477)

Горячок І. В.

Хмельницький національний університет

**„НЕЩОДЕННИЙ ЩОДЕННИК” РОМАНА ІВАНИЧУКА
ЯК ПЕРЕКОНЛИВИЙ ПОРТРЕТ ЕПОХИ**

„Нещоденний щоденник” Романа Іваничука продовжує серію письменникових книг мемуарів „Благослови, душе моя, Господа!”, „Мандрівки близькі і далекі”, „На маргінесі”. Це своєрідний сплав власне діаріуша, спогаду, політичної аналітики, публіцистики, ліричних відступів, письменницької критики, роздумів про суть мистецтва і буття.

„Нещоденний щоденник” доповнює життєпис свого автора, розкриває деякі секрети творчої лабораторії, сповнений яскравих силует Іваничукових сучасників: тих, кого любить, шанує, і тих, кого пам'ятає. Створені кількома штрихами портретні мініатюри колоритні, вуличні, справляють враження ретельного психологічного дослідження.

Низку поважних статей, де йдеться про проблеми осмислення Р. Іваничуком історії та сучасності першого десятиліття ХХІ ст., знаходимо у М. Слабошпицького, М. Наєнка,

М. Ільницького, Г. Штоня, Є. Барана та багатьох інших критиків, які вказують на новаторство й особливості його щоденникової прози [4].

Мета статті – виокремити особливості „Нещоденного щоденника” Романа Іваничука як політичного щоденника, в якому простежуються і події авторського життя.

Це справді щоденник не щоденний. У Романа Іваничука вибірково, із внутрішньої, емоційної теми прозирають ті чи інші події, люди, враження, настрої, однак стабільним та імперативним залишається переконання, що *у нинішній час розпачливих пошуків нових напрямів і стилів, безпардонного свавілля, абсурду, лукавого, а то й безглузлого штукарства, словесної розпущеності й глорифікації морального блуду все навальніше спливає на дзеркало літературного процесу мемуаристика як фактор істини* [2, с. 37].

Діаріуш вкотре переконує в тому, що вболівання за національне історичне завтра спонукає Іваничука до заангажованості в літературі і громадському житті. Офіційні хронологічні рамки твору – 2003–2006 роки, але письменникова пам’ять повертає назад, і тоді щоденник часово розширюється – на п’ять, десять і більше років – до 1943 року і далі. Перша дата „Нещоденного щоденника” – 27 липня 2003 року, річниця Сквиливської трагедії, „зчеплена” з іншими, не менш трагічними для українського простору подіями – смертю Соломії Павличко та Георгія Гонгадзе.

Сучасний політичний момент актуалізує в пам’яті Р. Іваничука ті чи інші літературні події, спомини з дитячих літ чи історії написання творів. Особливо важливі, на думку письменника, дні він позначає: 10 серпня (презентація „Вогненних стовпів”), 22–25 серпня (12-та річниця Незалежності України), 31 січня (річниця смерті брата Євгена), 26 лютого (день народження сестри Наталі) та ін. Датування інтенсифікується в „помаранчеві” дні України, час виборів і Майдану. Авторіві важливо зафіксувати епоху, зупинити мить, назвавши імена барикад – з того чи іншого боку, тому, виходячи з цього, виділяємо таку особливість „Нещоденного щоденника” – позаконцепційність суб’єктивності. Адже суб’єктивність авторських спогадів витворює певну концепцію історичного періоду.

Повстанські спомини дають відчуття і максимальної злотованості особистості з історією нації, і загальнонаціонального здвигу за незалежність. Соборним був і дух Майдану, де українці стояли всі як один: *Сьогодні, як і кожного ранку протягом цих трьох днів Помаранчевої революції, долунює в мій кабінет вперте скандування „Ющенко – наш Президент!”, „Зека – за ґрати!” – то йдуть вулицею Пекарською студенти на маніфестацію до Оперного театру, і я тішуся навальним здвигом нашої патріотичної молоді. Одне тільки мене журило: школи позакривані, революція вивела на майдани учнів, яким, незважаючи ні на що, місце за шкільними партами...* [1, с. 62].

Важливу роль у щоденнику відіграють засади сповіді. Письменник не просто передає спостережувані факти, а, вдивляючись у себе, вибудовує модель свого життєвідчуття.

У „Нещоденному щоденнику” Р. Іваничук часто звертається до читача із запитаннями, звертаннями – це дає нам можливість стверджувати, що автор писав свій щоденник з розрахунком на публікацію: *Хай вибачить мій читач, якщо такий ще є, що я так часто згадую про смерть: щоденник відбиває життя автора, а воно, в сім’ї мого батька, скоротилося до мене одного – наймолодшого...* [1, с. 31]; *Тобі смішно, мій читачу? Може, і є підстави для глузів наді мною з цієї причини, та коли я спогадую весь свій прожитий вік, то вкотре переконуюся, що якби не ті безкінечні миттєвості захоплення жінками, які то здалека, то зблизька дотикалися до мого життя, – чи написав би я хоч одну пристойну річ?* [3, с. 42].

Р. Іваничук вів щоденник у складний історично-політичний період. У 2003–2004 роках Україна роздиралася пристрастями і передчуттями. Це супроводжувалося небувалим політичним напруженням, що спалахнуло під час Помаранчевої революції. Люди мистецтва: поети, художники,

музиканти – гостріше за інших відчували скрутне становище нашої держави. Іваничук як ніхто інший чув його пульсацію. „Нещоденний щоденник” – переконливий портрет епохи.

Важливим моментом у цьому щоденнику є сатиричний виклад матеріалу. Автор змальовує боротьбу між Юлією Тимошенко і Віктором Ющенком із насмішкою. Звідси ми можемо визначити ставлення Іваничука до тогочасних політичних міжусобиць. Оскільки Роман Іваничук і сам у минулому був політиком, він чудово розуміє усі перипетії, які відбувалися у тогочасній політиці. Тому у цьому авторському щоденнику окремі факти можна вважати просто унікальними, адже Іваничук, як ніхто інший, міг повідомити нам про них. Тому виділяємо ще одну особливість – „незалежність” суб’єктивності: *Не буду переповідати того, що трапилося й про що вже знає весь світ: Ющенко розпустив уряд, подала у відставку Юлія Тимошенко. Сталося те, чого я найбільше боявся, – розриву тандему між Президентом і Прем’єр-міністром, який мав бути, і був донині, запорукою стабільності в нашій державі. А виявляється, що цей тандем був штучним: Ющенко спирався на підтримку владолобця, авантюриста й олігарха Петра Порошенка, а Юля – сама на себе: вродлива, мудра, теж владолобна й самозакохана* [2, с. 57].

Сенс Іваничукового хронопису вкладається в імперативну формулу Юрія Липи: „оповісти, запалити і придатися”: *Я знаю: після виборів ці мої записи стануть неактуальними, бо все у нашому українському світі доконче переміниться до лішого чи, не дай, Боже, до гіршого, й надалі мені доведеться оцінювати зовсім інші політичні, духовні й суспільні вартості, проте вони задокументовують нинішній характер наших переживань, тривог і надій – і в цьому я вбачаю сенс мого не щоденного щоденника* [1, с. 51].

При цьому Іваничук не боїться видатись читачеві наївним, смішним, надміру зворушеним чи залюбленим, сповідальним чи величним в автохарактеристиках, дріб’язковим чи пишномовним. Він такий, який є – Роман Іваничук. Багато вартує епізод про „провідника нації”, сповнений тонкого гумору, самоіронії і майже анекдотичних колізій. *Та ось стоїмо ми, просвітяни, біля співочого поля в Шевченківському гаю – на святі Матері. Я віддалився від гурту... До Ніни підходить старша пані й запитує, хто це – той сивий чоловік, що стоїть під кроною дерева. Ніна прикладає до вуст долоню човником й шепоче їй на вухо довірливо: „То провідник нації...”. „О, я так і думала!” – відказує побожна старша пані. Звичайно, на такі жарти здатна тільки Ніна Бічуя, і їй одній я прощаю подібні витівки* [1, с. 42].

У діаріюші „Нещоденний щоденник” актуальним є питання літератури, що його озвучив письменник, яке виникло внаслідок внутрішньо особистих та міжособистісних контактів та конфліктів: *Але – про літературу. То моє дихання, і я без неї, як дельфін у сітях, який без повітря гине в глибинних водах. Так і я втрачаю свою сутність у тенетах чистої політики* [3, с. 27].

У спогадах Іваничук оцінює уже з віддалі творчість літературних побратимів – В. Лучука, В. Дрозда, П. Загребельного, І. Драча, Д. Павличка, В. Шевчука та ін. Також дуже гостро діарист висловлюється і про сучасний стан писемності в Україні, та й про письменників загалом.

Хоча „Нещоденний щоденник” і можна назвати продовженням усіх есе Р. Іваничука (продовжує розповідь про політичне становище України, про свої родину, друзів, нові подорожі, знайомства тощо), проте він має власне свої особливості, які виокремлюють його з-поміж інших щоденникових записів автора. Ми називаємо „Нещоденний щоденник” власне політичним щоденником, присвяченим Помаранчевій революції. На відміну від „Дороги вольні і невольні”, де автор переплітає багато сюжетних ліній (політика, родина, література, друзі та ін.), тут головна увага зосереджена на революції, яка виникла під час виборів президента країни. Хоча автор і дозволяє собі ліричні відступи (екскурси у минуле), але лише для того, щоб повною мірою передати, дати

майбутньому читачеві зрозуміти те політичне становище, у якому опинилася Україна у 2003–2005 роках. Отож, щодо жанру, стверджуємо, що „Нещоденний щоденник” – це щоденник-свідчення.

Загалом „Нещоденний щоденник” фіксує важливі миттєвості буття свого автора, перейнятого долею країни, і є, безсумнівно, гідним документом епохи, в якій виразно проступає і силует її літописця.

Список використаної літератури

1. Іваничук Р. Нещоденний щоденник. Книга друга / Роман Іваничук // Дзвін. Проза. – 2005. – № 2. – С. 26–73.

2. Іваничук Р. Нещоденний щоденник. Книга перша / Роман Іваничук // Дзвін. Проза. – 2006. – № 3. – С. 29–65.

3. Іваничук Р. Нещоденний щоденник. Книга третя / Роман Іваничук // Дзвін. Проза. – 2006. – № 1. – С. 31–63.

4. Меч і мисль: творчість Романа Іваничука у національних вимірах української культури: збірник наукових праць. – Серія Українська філологія: Школи, постаті, проблеми. – Львів; Ужгород: Гражда, 2009. – 336 с.

5. Яремчук І. Оповіді, запалити і придатися...: [кн. Р. Іваничука „Нещоденний щоденник”] / І. Яремчук // Літературна Україна. – 2007. – 14 червня.

Анотація

Горячок І. В. „Нещоденний щоденник” Романа Іваничука як переконливий портрет епохи.

У статті проаналізовано жанрові особливості „Нещоденного щоденника” Романа Іваничука. Визначено, що він є гідним документом епохи, в якій виразно проступає силует її літописця.

Ключові слова: щоденник, мемуарна проза, Роман Іваничук, сповідь, автор, епоха.

Анотация

Горячок И. В. „Неежедневный дневник” Романа Иваничука как убедительный портрет эпохи.

В статье проанализированы жанровые особенности „Неежедневного дневника” Романа Иваничука. Определено, что он является достойным документом эпохи, в которой отчетливо проступает силует ее летописца.

Ключевые слова: дневник, мемуарная проза, Роман Иваничук, исповедь, автор, эпоха.

Summary

Goryachok I. V. „Neschodennyu diary” Roman Ivanychuk as convincingly portrait of age.

The paper analyzes the features of the genre „Neschodennoho Diary” Roman Ivanychuk. Determined that it is a worthy document of the era in which it clearly emerges silhouette chronicler.

Key words: diary, memoir prose, Roman Ivanychuk, confession, author, era.

УДК 81'367.622.12/373.237:161.114.1 (045)

Григорук Н. В.

Хмельницький національний університет

СТРУКТУРУВАННЯ КОМАНДОНІМІВ ЗА ХАРАКТЕРОМ ІМЕНОВАНИХ ДЕНОТАТИВ

Для позначення власних назв спортивних команд термін „командонім” вперше вжив М. М. Торчинський [див.: 4, с. 271], використавши одне з його значень – „спортивний колектив”, похідне від франкізма *commande*, у свою чергу, мотивованого латинським словом *commando* зі значенням „доручаю, наказую” [3, с. 365].